

महात्मा गांधी यांच्या पुण्यतिथी निमित्त ३० जानेवारी
रोजी राज्यातील सर्व व्यवस्थापनाच्या सर्व माध्यमांच्या
शाळांमध्ये विविध कार्यक्रम घेणे व राज्यस्तरीय
ऑनलाईन व्याख्यान आयोजित करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन परिपत्रक क्र. संकीर्ण-२०२२/प्र.क्र.४/एस.डी.- ४.
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : २४ जानेवारी, २०२२.

प्रस्तावना:-

जगद्-विख्यात शास्त्रज्ञ अल्बर्ट आईन्स्टाईन म्हणाले होते की, महात्मा गांधीजींसारखा एक हाडामांसाचा माणूस या पृथ्वीवर होवून गेला यावर पुढील पिढ्यांचा विश्वास बसणार नाही. गांधीजींच्या समग्र आयुष्याचा विचार करता त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे विविध पैलू आपल्याला अनुभवायला मिळतात. राष्ट्रपिता महात्मा गांधीजींची शिक्षणविषयक स्वतंत्र भूमिका होती.

‘मेरा जीवन ही मेरा संदेश है’ असे सांगणारे मोहनदास करमचंद गांधी हे विसाव्या शतकावर प्रभाव पाडणारे एक महान व्यक्तिमत्त्व होते. गांधीजींचे सत्य, अहिंसा, प्रेम, स्वच्छता, स्वावलंबन, स्वदेशी, भूतदया आणि मानवता अशा विचारांना पाईक मानून त्यांनी आपला जीवनमार्ग अवलंबला होता. मानवता आणि अहिंसा हाच आपल्या जीवनाचा केंद्रबिंदू मानून त्यांनी संपूर्ण आयुष्य देशासाठी नव्हे तर अखिल मानवजातीसाठी व्यतीत केले आणि मानवाच्या कल्याणासाठी स्वतःला वाहून घेतले. ते जन्माने सामान्य होते परंतु त्यांच्या कार्याने ते जगद्-विख्यात झाले. रवींद्रनाथ टागोर यांनी त्यांना ‘महात्मा’ म्हणून एका पत्रात संबोधित केले, तेव्हापासून ते लहान थोरांसाठी ‘महात्मा’ झाले.

त्यांनी संपूर्ण जीवनात विविध टप्प्यांवर आपल्या आचारातून आणि विचारांतून दिलेले संदेश एकविसाव्या शतकातही महत्त्वपूर्ण आहेत. १९३७ सालच्या वर्धा येथील शिक्षण परिषदेत त्यांनी ‘नयी तालीम’ शिक्षण पद्धती देऊन आपली शिक्षणविषयक भूमिका मांडली. ७ ते १४ वयोगटातील मुलांना मोफत आणि सक्तीचे शिक्षण मिळाले पाहिजे, शिक्षणाचे माध्यम हे मातृभाषा असावे, साक्षरतेला शिक्षण म्हणता येणार नाही, शिक्षणामुळे माणसातील मानवीगुणांचा विकास झाला पाहिजे, शिक्षण हे साध्य नसून साधन आहे, अशी त्यांची भूमिका होती, त्यांच्या प्रत्येक कृतीमागे एक ठाम विचार होता, जो मानवाला शाश्वत विकासाकडे घेऊन जाणारा आहे. भारताला स्वतंत्र राष्ट्र म्हणून घडविण्यात मोलाचा सहभाग असणाऱ्या या महात्म्याच्या स्मृतीदिनानिमित्त व हुतात्मा दिनानिमित्त ३० जानेवारीला राज्यातील सर्व विद्यार्थ्यांना व नव्या पिढीला महात्मा गांधीजींच्या विचारांची ओळख करून देणे आवश्यक आहे. त्या अनुषंगाने सर्व शाळांमध्ये विद्यार्थी आणि शिक्षकांसाठी विविध शैक्षणिक कार्यक्रमांचे आयोजन करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक:

“शिक्षण ही मानवी जीवनावर दीर्घकाळ परिणाम करणारी प्रभावी प्रणाली आहे.” असे म्हणत नयी तालीमच्या रूपाने देशाला शिक्षणाची देणगी देणाऱ्या महात्मा गांधीजींचा स्मृतिदिनानिमित्त त्यांनी देशाला दिलेल्या 3H (Heart, Hand and Head) मन, मनगट आणि मस्तक यांचा विचार प्रत्येक शिक्षकापर्यंत पोहोचावा, शिक्षकांनी तो विद्यार्थ्यांमध्ये रुजवावा यासाठी हुतात्मा दिन, ३० जानेवारी २०२२ ला विविध शैक्षणिक कार्यक्रम आयोजित करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे.

राज्यातील सर्व व्यवस्थापनाच्या आणि सर्व माध्यमाच्या शाळांमधील विद्यार्थी आणि शिक्षकांसाठी खालील विविध शैक्षणिक कार्यक्रम आयोजित करण्यात यावेत. यामध्ये शाळा, विद्यार्थी, पालक, लोकप्रतिनिधी, विविध क्षेत्रातील मान्यवर यांचा सक्रिय सहभाग घेण्यात यावा.

अ.क्र	इयत्ता	उपक्रम विषय	कार्यक्रम स्वरूप
१.	सर्व शाळांमध्ये	प्रतिमापूजन	हुतात्मा दिनानिमित्त महात्मा गांधी यांच्या प्रतिमेचे पूजन व प्रार्थना गायन.
२.	सर्व सहभागी घटक	स्वच्छता	आपले घर व परिसर यांची स्वच्छता करणे.
३.	पहिली ते पाचवी	प्रार्थना	१) महात्मा गांधींच्या आवडीच्या प्रार्थना / भजन यांचे गायन व वेशभूषेसह एकपात्री अभिनय.
		स्वावलंबन	२) ३० तारखेला घरातील स्वतःची कामे स्वतः करणे दिवसभरातील उत्कृष्ट कृतीचे सादरीकरण.
४.	सहावी ते आठवी	सत्कृत्य	या उपक्रमांतर्गत केलेल्या चांगल्या कामांचा दोन मिनिटांचा व्हिडीओ अपलोड करणे. उदा. स्वच्छता, स्वावलंबन, प्रामाणिकपणा, खरे बोलणे, नीटनेटकेपणा, आई-बाबा, भाऊ, बहिण, आजी-आजोबा, शेजारी, नातेवाईक यांना कोणत्याही कामात केलेली मदत.

५.	नववी ते बारावी	हस्त-उद्योग	स्वतःची आवड/छंद याचा विचार करून एका हस्त-उद्योगाची माहिती घ्यावी व दोन मिनिटांचे व्हिडीओ चित्रीकरण करून अपलोड करावे.
६.	शाळास्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर	१) मातृभाषेतून शिक्षण २) अहिंसा	१) मातृभाषेतून शिक्षण यातील विविध पैलूंवर परिसंवाद आयोजित करणे. वक्तृत्वस्पर्धा आयोजित करणे. १) अहिंसात्मक वृत्ती काळाची गरज २) उचललेस तु मीठ मुठभरी, साम्राज्याचा खचला पाया. ३) चलेजाव चळवळ
७.	राज्यस्तर	SCERT मार्फत मान्यवरांची महात्मा गांधी यांचे जीवन आणि विचार यावर LIVE व्याख्यान	दि. ३० जानेवारी २०२२ वेळ : सकाळी ११.०० लिंक : https://youtu.be/eKc8s4rZei4

उपरोक्त प्रमाणे विद्यार्थी व शिक्षकांनी कार्यक्रमाचे आयोजन करून आपल्या सादरीकरणाचा २ ते ३ मिनिटांचा सुस्पष्ट व्हिडीओ, फोटो व इतर साहित्य समाजसंपर्क माध्यमावर (फेसबुक,ट्विटर,इंस्टाग्राम) #naitalim2022 या HASHTAG(#) चा वापर करून अपलोड करण्यात यावे व त्या पोस्टची लिंक <https://scertmaha.ac.in/competitions/> इथे देण्यात यावी.

सदर कार्यक्रमाच्या आयोजनाबाबत शिक्षण संचालक (प्राथमिक) व शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक) यांनी आपल्या स्तरावरून आवश्यक त्यासूचना निर्गमित कराव्यात. सदर कार्यक्रमाचे आयोजन करीत असताना कोविड -१९ च्या प्रादुर्भावाच्या पार्श्वभूमीवर केंद्र व राज्य शासनाने वेळोवेळी दिलेल्या सामाजिक अंतर राखणे व स्वच्छतेच्या आवश्यक त्या सर्व सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करण्याची दक्षता घेण्यात यावी.

सदरचे शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करण्यात आलेले असून त्याचा सांकेतांक २०२२०१२४१८०३४३४२२१ असा आहे. हे शासन परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(इम्तियाज काझी)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई,
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
३. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
४. सभापती, विधानपरिषद, महाराष्ट्र, मुंबई
५. अध्यक्ष, विधानसभा, महाराष्ट्र, मुंबई
६. मा. मंत्री, शालेय शिक्षण यांचे खाजगी सचिव,
७. मा. राज्यमंत्री, शालेय शिक्षण यांचे खाजगी सचिव,
८. सर्व मा. मंत्री / मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव / स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई ,
९. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई ,
१०. सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
११. सर्व मंत्रालयीन विभाग ,
१२. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागातील सर्व कार्यासने ,
१३. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई (प्रसिद्धी देण्यासाठी)
१४. आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१५. संचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे
१६. शिक्षण संचालक (प्राथमिक), शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१७. शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१८. सर्व विभागीय आयुक्त ,
१९. सर्व जिल्हाधिकारी ,
२०. सर्व जिल्हापरिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी ,
२१. सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक
२२. प्राचार्य जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था, (सर्व)
२३. शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक / माध्यमिक / निरंतर), जिल्हा परिषद (सर्व)
२४. आयुक्त, सर्व महानगरपालिका,
२५. निवड नस्ती (कार्यासन-एसडी-४).